

Primljeno: 12.12.2003.

Pogled na dijalekatsku jezičnost i identitet

Sažetak

Autor se u članku bavi mogućnošću poimanja regionalnih i urbanih dijalekata kao simboličkih prostora te njihove jezičnosti. Područja lingvistike iz kojih se promatra, i uz pomoć kojih se analizira, ova problematika jesu u prvom redu sociolingvistika i kognitivna lingvistika. Ono što se pokušava prikazati u članku jesu problemi sa standardizacijom jezika, procesom koji stvara umjetan konstrukt, te pojmom identiteta koji proizlazi bilo iz standardnoga jezika bilo iz idioma govornika. Zaključci koji se daju u članku, i koje zastupa autor, tumače idiome i njihove govornike kao one kategorije po kojima bi se trebalo poimati i shvaćati jezik.

Ključne riječi: *jezik, jezičnost, (urbani, ruralni, regionalni) dijalekt, idiom, standardizacija i normiranje, (jezični) identitet, (jezična) zajednica, simbolički pojmovi, govornik*

UVODNE NAPOMENE

Moglo bi se ustvrditi da je novija hrvatska filologija, uhvaćena u mrežu standardiziranja i normiranja jezika, zanemarila mnoga otvorena sociolingvistička pitanja. Jedna od glavnih preokupacija sociolingvistike, ili možda bolje sociologije jezika, s obzirom na makrosociolingvističku problematiku, jesu pitanja uporabe regionalnih dijalekata u svakodnevnoj komunikaciji, odnosi prema njima, status i prestiž, ili nedostatak istoga, te odnos dijalekata i standardnoga jezika, kao i standardnoga jezika i identiteta govornika. Mogli bismo još dodati da je značajan problem i činjenica da su dijalekti ostali usko područje dijalektologije, dok se njihova društvena funkcija nikada nije istraživala, ili se istraživala i istražila jako slabo (Chambers i Trudgill, 1998.; Kalogjera 2001.).

Situacija u kojoj se, u zadnjem desetljeću prošloga stoljeća, zatekao hrvatski jezik nije bila najpogodnija, opterećenost normom i standardiziranjem iz toga vremena, a ne jenjava ni danas, mogla bi se objasniti činjenicom da je hrvatski mlad, standardni jezik, i da to tvori upravo jedan od značajnijih problema. Iako se kao standard hrvatski razvijao od sredine 19. stoljeća, do danas su prisutne diskusije o njegovoj postojanosti, vezanosti uz srpski te

autonomiji i hrvatskoga i srpskoga u njihovom međusobnom odnosu. Nezavidna situacija za jezik dovodi do dvostrukoga problema u kodifikaciji hrvatskoga standarda, gdje bi prvi bio odabir fonoloških, gramatičkih te leksičkih oblika, a sljedeći odabir "čistih" hrvatskih oblika, uglavnom suprotstavljenih posudenicama te srpskome jeziku. To dakako ima nepovoljan utjecaj na percepciju i razmišljanje o regionalnim dijalektima, gdje se, u sklopu opterećenosti kodifikacijom, pristupa neštokavskim dijalektima kao nepoželjnima u procesu jezične standardizacije hrvatskoga, tim više što se ide toliko daleko da se smatra da bi dijalekti trebali, gotovo sigurno, biti zamijenjeni jedinstvenim jezikom u procesu standardizacije. To, jasno je, dovodi do apsurdne situacije, neprihvatljive svakom imalo upoznatom sa sociolingvistikom, situacije koja jezično bogatstvo smatra jezičnim korovom koji treba pošto-poto iskorijeniti. Rasprava o identitetu pokušava donijeti novo viđenje na problematiku standardizacije, ili bolje rečeno, dokinuti ju, jer svako normiranje utječe na stvoreni jezični obrazac poimanja simboličkih struktura i pojmova.

PROBLEM REGIONALNIH DIJALEKATA

Odnos prema regionalnim dijalektima se najbolje mogao pročitati kod domaćih normativista u njihovim uputama za pravilno ili pravilnije (sic!) korištenje dijalektizama ili regionalizama, kako se uobičajeno smatraju, odnosno njihovo nekorištenje, u nekolicini jezičnih časopisa, primjerice *Jeziku*, časopisu za kulturu hrvatskoga jezika, a prije i hrvatskosrpskoga. Nekako se istovremeno tinta rasipala i na jezične savjete po dnevnim novinama, tjednicima u vidu stručnih ili savjetodavnih članaka. Čitaoci su nerijetko bili upućivani na "pogreške", ali su češće dobivali odgovore na sveprisutno pitanje "a, kako se to kaže pravilno hrvatski?" kako bi se novostečenim znanjem riješili pogrešaka kojih bi se savjesni (pošteni? obrazovani?) govornik trebao po svaku cijenu osloboditi. Daljnja problematičnost cijeloga postupka je u zahvaćanju uporabnih domena te njihovo dokidanje u korist standarda, što vodi k njihovom izumiranju (pogledaj Crystala, 2000.) jer gubljenje jezičnih i društvenih domena jednako utječe kako na jezike tako i na dijalekte, kao polagana smrt.

Ako pomnije analiziramo sve što je napisano o jezičnoj standardizaciji hrvatskoga možemo primijetiti da su se lingvisti "zaduženi" za postavljanje norme najmanje bavili upravo prihvaćenošću rješenja, s obzirom na Haugenove (1966.) klasične pretpostavke puta koji jezik mora proći da bi postao standardni s četiri točke procesa: selekcija, kodifikacija, elaboracija te prihvaćanje. U međuvremenu su se mnogi stavili u poziciju osobe koja ima nešto za reći po tom pitanju, najrecentnija diskusija se nedavno vodila između suvremenih hrvatskih pisaca (Jurica Pavičić, Miljenko Jergović, Borivoj Radaković i dr.) koji su se latili pera u *Jutarnjem listu* te lingvista, normativista, okupljenih oko *Vijenca* i *Jezika*.

Regionalni govori su itekako prisutni u svakodnevnoj komunikaciji na svim razinama, bilo na osobnoj ili formalnoj, i to u bilo kojem od svojih oblika: mjesni govor, regionalna koine ili kao urbani dijalekti, u prvom redu naglaskom i leksikom, a onda i gramatikom te vlastitim stilom čime se unosi posebni i potrebni komunikacijski smisao (Kalogjera, 2001.; Šojat, 1998.). Međutim kako su dugo vremena bili zanemareni jer se tradicionalna dijalektologija temeljila samo na odnosima jezika i prostorne rasprostranjenosti, odnosno na prostornoj diferencijaciji jezika čime je u prvom planu uvijek bila ruralna dijalektologija, urbana dijalektologija pokušava prikupiti što više iz odnosa jezika i društvenih čimbenika od kojih su neki društveni stalež, stilska diferencijacija ili ona prema spolu i dr. Iz navedenoga lako zaključujemo da urbani dijalekti nose određeni prestiž u nekim krajevima (npr. urbane verzije govora u Splitu, Zagrebu, Zadru, Rijeci i drugdje), ali ta se varijanta konstantno mijenja u odnosu na, prema te zbog standarda (Malkiel, 1984.; Jutronic-Tihomirović, 1989.; Jutronic, 2001.). Dijalekt se u ovom slučaju

ne upotrebljava u onom svom klasičnom smislu, već se podrazumijeva kao dijalektalno obojeni oblik govora, rezultat dugogodišnjeg kontakta sa standardom preko medija, književnosti te obrazovanja.

Postavlja se pitanje zašto regionalni dijalekti u svojim sadašnjim oblicima nisu u potpunosti najzanimljiviji lingvistima. Neki od razloga su općeniti i mogu se lako pronaći i u drugim europskim jezicima, ali ima i posebnih slučajeva vezanih isključivo za hrvatski jezik. Prvo što nam pada na pamet jest upravo karakteristika da su to dijalektalno obojene varijante, a kao takve se mogu promatrati kao proizvod dijalekata u kontaktu (standardnoga i lokalnih) i time "izokrenute", što te varijante eliminira iz domene tradicionalne dijalektologije. Drugi problem za tradicionalnu dijalektologiju je mišljenje da kod regionalnih dijalekata možemo govoriti samo o fazi jezika na putu k standardu, a spomenuto bi se moglo normativistima činiti kao blisko. No pitanje koje ostaje bez odgovora jest zašto se u tom slučaju proces zamjene i homogenizacije događa poprilično sporo te zašto onda "dijalekti" preživljavaju (Kalogjera, 2001.).

Oblikovanje standardnoga jezika na povijesnim, leksičkim i domoljubnim principima kao zatvorenog i savršenog sustava pokazuje se pomalo suludim ako se govornici toga sustava slabo uzimaju u obzir ili njihov jezični repertoar i navike prebacivanja komunikacijskoga koda (dijalekt ↔ standard) u govoru i pismu. Daljnje inzistiranje na ovoj i ovakvoj praksi, kaže Kalogjera (2001.), može rezultirati standardnim jezikom čija pravila mogu razumjeti samo njegovi oblikovatelji te poneki od njihovih studenata, čime bi situacija, da se nadovežem na rečeno, mogla završiti u hipotetskoj diglosičnosti.

Pogledajmo na primjeru pokušaja standardizacije akcenatskog sustava hrvatskoga jezika kamo sve to vodi:

I ako bi se danas tko upitao kako se u hrvatskom (standardnom jeziku) izgovaraju [...] riječi, došao bi u nezgodnu dilemu. Ako ne bi vjerovao vlastitom izgovoru, zagledao bi se u rječnike ili gramatike i vjerojatno našao različito rješenje. A pravi bi odgovor zapravo bio da se u hrvatskom standardnom jeziku izgovara i jedno i drugo, i k tomu i treće i deseto. Jednostavno je (dosad bilo a bome i u sadašnjim prilikama) nemoguće precizno utvrditi gdje se, kada i koliko neki izgovorni lik javlja.

Moram priznati da se ne mogu, a ne složiti s Lupičevim (2001.) tvrdnjama oko jednog od važnijih problema hrvatske standardologije, da se osjeća potreba svrstavanja svega u jeziku u kućice. Ranije u uvodu svog članka Lupić donosi 24 varijante zapadnonovoštokavskog naglašavanja riječi *kratkosilazni*, koji je samo jedan od četiri prozodema¹ u hrvatskome jeziku (ne računajući duljinu), što nas, dakle, dovodi do broja od 96 naglasnih oblika za samo četiri naziva, naravno uz pretpostavku da i ostali nazivi za naglaske imaju više naglasnih varijanata. Prisilno guranje jezika u okvire nekakvoga standarda najčešće završava nespretno, što Lupić dobro pokazuje u svojoj kritici akcenatskog normiranja, pa najbolje da zaključimo riječima jednog engleskog gramatičara iz 18. stoljeća, neobičnog i za naše vrijeme, a kamoli za svoje, Josepha Priestleya:

U modernim i živim jezicima besmisleno je nastojanje da se djelo bilo koje osobe ili osoba postavlja kao standard pisanja ili njihov govor kao nepromjenjivo pravilo govorenja. Poštujući običaje, zakone i sve što se mijenja, glavnina će naroda, koji u ovom smislu mora biti slobodan, svakako potvrditi svoju slobodu provodeći one inovacije koje budu smatrali primjerenima i korisnima.²

Jačanje regionalnih dijalekata u Hrvatskoj bi mogao biti odraz spontanog nastojanja da se dijalekt očuva kao točka u kojoj se vidi identitet, ili iz nekih drugih, društvenih, razloga. Gubitak

¹ Predmetom akcentološkog proučavanja nisu samo naglasci, već svi prozodemi hrvatskoga jezika, dakle osim naglasaka se tu ubraja i duljina. Prozodemi se odnose na zvukovnu stranu izraza riječi, tzv. suprasegmentnu, dok bi fonemi pripadali, dakle, segmentnoj jezičnoj razini.

² Navedeno prema Lupić (2001.), prijevod, također, I.L.

odredenoga dijalekta se odražava jednako kao već utvrđene posljedice gubitka jezika - nestajanje ili gubitak kulture, identiteta, nestajanje značenjskog obilježja *znanja o svijetu*. Ovo potonje označava poznavanje osnova za ostvarivanje komunikacijskog procesa, odnosno za generiranje nekih komponenata značenja koje se temelje na poznavanju konteksta te dodatna značenjska obilježja nužna da bi govornici "kvalitetno" upotrijebili te "kvalitetno" razumjeli rečeno. *Znanje o svijetu* trebamo vidjeti kao konceptualnu strukturu koja predstavlja govornikovo poimanje svijeta, poimanje perceptivnih, kulturnih, i iskustvenih elemenata koji su nešto zajedničko samo jednoj jezičnoj zajednici koja ih leksikalizira i gramatikalizira na sebi svojstven način (Langacker, 1987.; Žic-Fuchs, 1991.). Možda je ovo dovoljno da idiom jedne zajednice, kao autonoman, "zasluži" status jezika, međutim o tome u idućem poglavlju..

Ukoliko postoji ovakvo očuvanje dijalekata i iz ovakvih razloga onda možemo zaključiti da pretpostavka o zamjeni regionalnih dijalekata standardnim jezikom nije na mjestu te mora ustupiti mjesto ozbiljnijem proučavanju dijalekata, i to u njihovoj sadašnjoj strukturi i komunikacijskim funkcijama.

IDENTITET JEZIČNE ZAJEDNICE

Povezivanje jezika s identitetom, ili etnicitetom može se činiti kao suvremena preokupacija, međutim traga takvom načinu poimanja jezika i društva nalazimo već u antičkoj Grčkoj, dakle puno prije buđenja nacionalnih osjećaja i formiranja nacionalnih država u Europi (Škiljan, 2001.). Spominjanje jezika kao važnog simbola etniciteta pronalazimo prvo kod Homera, ali kod Herodota poprima, za nas, bitno shvaćanje. U svojoj *Povijesti*, pisanoj sredinom 5. stoljeća pr. K., Herodot prepričava kako su Atenjani odbili ponudu Perzije za suradnju te zadržali savez sa Spartom obrazlažući to činjenicom da sa Spartancima dijele "grčkost" koju su tvorili *homaimon* (ἁεἰῆῆῆῆ, ista krv) i *homoglosson* (ἁῆῆῆῆῆῆῆ, isti jezik). Takvo grčko jezično jedinstvo, "istost" u smislu identiteta (ἁῆῆῆῆῆῆῆ *dem, edem, -dem*, isti, jednake vrste; *-dent-dem*, sinkopa od *idem et idem*, ponovno, češće) pokazuje nam svojstvo jezika kao sredstva osiguravanja identiteta i to tamo, u starogrčkom, gdje su idiomi bili različiti na svim relevantnim jezičnim razinama - fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj, pa i semantičkoj i leksičkoj. Takvo bogatstvo grčkih "varijanata" Herodot je, kao poznavalac grčke, dijalektalne šarolikosti i jezične i, onda, književne, odlično koristio za stilističko oblikovanje svojih tekstova, prepoznavši na taj način stvarnu grčku poliglosičnost. Sve to pokazuje da jezični identitet ne ovisi o mogućnostima međusobnih razumijevanja ili komunikacije unutar takve jezične zajednice, odnosno da govornici različitih dijalekata ne moraju postizati određeni stupanj razumijevanja a da svoje zajedništvo ne bi shvaćali kao zajedništvo.

Nitko ne može zanijekati postojanje sličnih, ako ne i istih, situacija i u današnje vrijeme, i to i kod "velikih" jezika poput engleskoga, španjolskoga, a i kod "malih" kao npr. slovenskog. Svaki od jezika je, u biti, "dijakronijska i sinkronijska nakupina različitih idioma - dijalekata, sociolekata i idiolekata - združenih u zajedničkom simboličkom prostoru" (Škiljan, 2001.).

I danas kao i u vrijeme antičke Grčke, tumači Škiljan, jezik je konstrukt koji nema eksplicitnu podršku u lingvističkoj i komunikacijskoj realnosti, u biti jezik, barem djelomično, baš proizlazi iz te i takve realnosti. Dakako ne možemo reći da ne postoje neke zajednice koje ne dijele gotovo isti jezik, s gotovo istom strukturom te gotovo potpunim komunikacijskim sporazumijevanjem, no to su uglavnom male jezične zajednice, npr. govornici mjesnoga govora i slično, čiji je idiom obilježen spontanom i koherentnom izgradnjom komunikacijskoga prostora te jakom simboličkom moći unutar grupe. Takve bismo jezične zajednice mogli vrlo lako nazvati primarnim ili nuklearnim jezičnim grupama (Škiljan, 2001.).

Iz grčke situacije možemo doći do zanimljivoga, ali dvojbenog, zaključka. Vidimo da su dva

izvanjezična identiteta, etnički i kulturni (Herodot prenosi da su Grci izjavili kako međusobno dijele istu krv te zajedničke bogove i obrede) u korelaciji s jezičnim identitetom, iz čega proizlazi da vezivanje jezika uz etničke i(li) kulturne karakteristike nije produkt suvremenoga vremena te zaključujemo da usprkos svim društvenim i političkim razlikama možemo uvidjeti činjenicu - svaki etnički Grk govori grčki jezik te sudjeluje u grčkoj civilizaciji - da svaki etnički Hrvat govori hrvatski te sudjeluje u hrvatskoj kulturi i civilizaciji. Sada razmislimo, je li uistinu tako i u kolikoj mjeri? Naravno da postoje zajednice u kojima svi članovi "imaju istu krv", ali kultura je produkt različitih utjecaja i izmjena, pa dakle, možemo ustvrditi da su i etnički i kulturni identiteti *zamišljeni* i to u smislu u kojem Anderson (1983.) definira *zamišljene zajednice*, kao simboličke konstrukcije koje dijele grupe s neodređenim brojem članova, a formirane od neodredivog broja elemenata zbog kojih niti jedan od članova nema potrebnog znanja da ih definira. Iz tog razloga etnički i kulturni identiteti trebaju dodatnu izvanjsku podršku (Škiljan, 2001.). Činjenica je da je jezik nositelj ljudskoga znanja i tradicije te iz tog razloga jezični identitet može značajno poslužiti kao jamac kulturnog identiteta i to u elementima koji su istovremeno sadržaj jezične prakse, kako dijakronijski tako i sinkronijski. Jezik može još bolje poslužiti kao podrška etničkome identitetu, pa u svim tim kombinacijama, zajedno s još političkim i ekonomskim, jezični i etnički identitet postaju temeljima u modernoj Europi.

Pokušajmo pažnju skrenuti na jezično područje, područje gdje se pojedini jezik govori. Bez imalo dvojbi možemo donijeti logičan zaključak da se jezici govore na nekom području, međutim problem nastaje kada su granice jezičnih područja "mekane", promjenjive te se isključivo sinkronijski interpretiraju. Jezično područje je, kaže Škiljan, nestabilna kategorija nesigurnih granica, pa lingvisti, iako upotrebljavaju i genetske i tipološke kriterije, još ne mogu u potpunosti utvrditi točnu listu svih svjetskih jezika, što je uzrokovano nejasnim razlikama između dijalekta i jezika, čije definiranje ovisi u prvom redu o aksiološkim kriterijima temeljenima unutar i izvan pojedine jezične zajednice. O čemu se tu radi? Prije 19. stoljeća je jezik shvaćan kao jamac i podrška ostalim tipovima identiteta gdje se god govornici nalazili, međutim u modernom vremenu se više temelji na teritoriju na kojem se govori, a manje na govornicima, jer je jezično područje jedan od temelja nacionalne države. Čini mi se jako problematičnim zanemarivati govornike, to onda rezultira stanjem kojim sam se bavio u prethodnom poglavlju članka. Jasno je odakle proizlazi zanemarivanje govornika za volju nečem drugom, za potrebe homogenizacije, proizlazi iz, a objašnjeno u suvremenim teorijama identiteta, pojma *drugoga*. Iz toga bi se mogao izvuci zaključak da su razlike u odnosu na *drugoga* važnije od sadržaja samoga identiteta. Takvo viđenje ove zanimljivosti jasno objašnjava jezične identitete, ali i identitete jezičnih zajednica, što proizlazi iz poimanja jezika u svijesti govornika koja kaže da jezik nije samo dokaz "istosti" unutar određene zajednice, već i osiguravatelj "različitosti" prema nekoj *drugoj* zajednici. Zadnje primjedbe možemo lako oprimirati iz našeg (sic!) jezika; situacija s hrvatskosrpskim, ili poznatijim u svijetu pod imenom srpskohrvatskim, jezičnim područjem je itekako zahvalna, u zadnjih 15 godina od jednog su nastala 4 jezika. Međutim isti se kriteriji mogu prenijeti na unutrašnju razinu gdje se regionalni dijalekti također određuju po jednakim kriterijima "istosti", ali ne doživljavaju istu sudbinu kao prethodni primjer, pa to kao da nije bitno u određivanju jezičnosti. Zašto? Bitan element u formiranju kolektivnoga identiteta je razvoj svijesti kod govornika različitih varijanata da govore istim jezikom iako ti isti govornici iz svoje svakodnevne jezične prakse znaju da to nije tako. Današnji promicatelji takvog nastojanja sudjeluju u tzv. jezičnoj politici, a najbolji način djelovanja jezične politike je upravo standardizacija jezika, kao odgovor na bitnu karakteristiku jezika, karakteristiku da je svaki jezik nestabilan i promjenjiv fenomen, a time vjerojatno i nepouzdan.

Jezična standardizacija rezultira umjetnim oblikom nekoga jezika, koji onda često nosi i naziv književni jezik (možda na tragu antičkih pred-standardizacijskih vremena kada se

nestabilnost jezika rješavala književnim djelima i, iz toga proizišlim, prestižem), a lako je moguće da je time stvoren jezični identitet koji zaobilazi ili preskače simbolički prostor stvoren spontanom komunikacijskim odnosima, prostor koji bi, mišljenja sam, više odgovarao samim govornicima iz više razloga. Jedan od razloga, a u skladu sa zdravorazumskom logikom, ako ga tako shvatimo, i temeljni i, u biti, jedini zbog svog svojstva, je izražen u članku krajem prethodnoga poglavlja. Odnosi unutar pojedine jezične zajednice, stvoreni prirodno i spontano najviše odgovaraju govornicima i izraz su njihovog stvarnog identiteta, identiteta koji nije umjetno izgrađen, a upravo je taj i takav - jezičan.³

ZAKLJUČAK

Razvoj lingvistike uz pomoć sociolingvistike i kognitivne lingvistike može pomoći shvaćanju idioma kao dinamičke realnosti; u procesu jezične komunikacije, odnosno jezične djelatnosti, idiomi postaju ovisni o govornicima, a u vidu njihovog prožimanja se reflektiraju kognitivne i društvene posebnosti simboličkog prostora. Možda je ovo dobar trenutak da postavim pitanje smisla standardizacije jezika, nakon što smo uvidjeli koje probleme ona može generirati za govornike i za njihovo poimanje svijeta.⁴ Upravo zato smatram da je jezične zajednice potrebno odrediti i definirati uz pomoć govornika te njihovog odnosa prema svojim idiomima, odnosno jezična zajednica, definirana govornikom, svojom jezičnom djelatnošću definira jezik stvarajući od određenih idioma jezike. Iz toga proizlazi da bi se jezik trebao definirati prema temeljnom poimanju svijeta, poimanju perceptivnih, kulturnih te iskustvenih elemenata, i to na individualnoj osnovi svake jezične zajednice, odnosno onih elemenata koji nešto znače samo jednoj jedinoj jezičnoj zajednici koja te iste elemente promovira u svoj jezik i gramatiku, i to na sebi svojstven, individualan način. To ukratko znači da se svaki govornik, dakle, realizira kao subjekt u svom idiomu ili jeziku te jedino u njemu traži i može pronaći objektivni svijet i identitet. Time dolazimo do točne definicije identiteta i stvarnog pojma jezika, organskog konstrukta spontanog prožimanja govornika i svijeta koji ga okružuje, koji se u pojedinačnim idiomima leksikalizira i gramatikalizira te time stvara jedinstveni, govornicima aksiomatski, simbolički prostor - jezik.

³ Za oprimjeriti, pa makar i neiscrpno, odnosno bez velike razrade, mogli bismo učiniti sljedeće: neka govornik nekog od dalmatinskih, primorskih dijalekata pokuša objasniti govorniku nekog drugog dijalekta, a ovaj u potpunosti i shvatiti, sljedeće simboličke pojmove: čikara, garbinada, gren ća, ić u more, kafeno, mandrilo, mažinin, šalša, šemizet, šjor Bepo Bagulin, škalpeladur, šotobracu, španjulet, tri sulara, učinit dir.

⁴ U Švedskoj i Norveškoj je zabranjeno nastavnicima ispravljati učenike u školama, a dopušteno je korištenje svih varijanata, kojih ima u izobilju. U Norveškoj su čak i dva standardna jezika, bokm l i nynorsk, svaki s po tri norme: radikalne, umjerene i konzervativne (za više pogledaj Trudgill, 1995.). Situacija u skandinavskim zemljama je daleko od naše, pa se s time, teško, a i bolno, uspoređivati.

Literatura:

- Anderson, B. (1983.), *Imagined Communities: Reflections on the Origin and growth of Nationalism*, London: Verso
- Chambers, J.K. i Trudgill, Peter (1998.), *Dialectology*, Cambridge: Cambridge University Press
- Crystal, David (2000.), *Language Death*, Cambridge: Cambridge University Press
- Haugen, Einar (1966.), Dialect, language, nation, u: *Sociolinguistics*, J.Pride i J. Holmes (ur.), str. 97-111, Harmondsworth: Penguin
- Hudson, R.A. (1996.), *Sociolinguistics*, Cambridge: Cambridge University Press
- Jutronić, Dunja (2001.), Morphological changes in the urban vernacular of the city of Split, *IJSL* 147, str.65-78.
- Jutronić-Tihomirović, Dunja (1989.), Međudijalekatsko sporazumijevanje i utjecaj standarda na dijalekte, *Naše teme* 33,4, str.701-702
- Kalogjera, Damir (2001.), On attitudes toward Croatian dialects and on their changing status, *IJSL* 147, str 91-100
- Langacker, Ronald W. (1987.), *Foundations of Cognitive Grammar*, 2 vol, Stanford: Stanford University Press
- Lupić, Ivan (2001.), Preskriptivna akcentologija i hrvatski standardni jezik, *Kolo* XI, 1, str.85-134
- Malkiel, Yakov (1984.), Revisionist dialectology and mainstream linguistics, *Language in Society* 13, str.29-66
- Trudgill, Peter (1995.), *Sociolinguistics: An Introduction to Language and Society*, Harmondsworth: Penguin (treće izdanje)
- Škiljan, Dubravko (2001.), On Herodotus' Track - Notes about language and identity, u: *Redefining Cultural Identities*, Zagreb: Institute for International Relations
- Šojat, Antun [et al.] (1998.), *Zagrebački KAJ: Govor grada i prigradskih naselja*, Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
- Žic-Fuchs, Milena (1991.), *Znanje o jeziku, znanje o svijetu*, Zagreb: SOL

EXAMINATION OF DIALECTICAL LINGUISTIC AND IDENTITY

Summary:

The author tries to examine closely regional and urban dialects as symbolic spaces and to consider their languageness. This is primarily done on the basis of sociolinguistics and cognitive linguistics. What the article tries to present are problems of language standardization, the process that forms an artificial construct, and the notion of identity derived either from the standard language or from speaker's idiom. The conclusions given in the text explain idioms and their speakers as relevant and necessary categories in perceiving and understanding language.

Key words: *language, languageness, (urban, rural, regional) dialect, idiom, standardization, (linguistic) identity, (speech) community, symbolic concepts, speaker*